

MARTONVÁSÁR

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

KUSTÁR ROZÁLIA

régész – muzeológus

régészeti örökségvédelmi szakértő

2014. március

TARTALOM

I. Bevezető

II. Martonvásár közigazgatási területének régészeti kutatása

II. 1. Kutatástörténeti áttekintés

II. 2. Régészeti lelőhelyek Martonvásár területén

II.3. Régészeti érdekű területek Martonvásár közigazgatási határában

II. 4. Régészeti lelőhelyek Martonvásár területén - Történeti áttekintés

III. A településrendezési tervben előírányzott változtatások régészeti vonatkozásai és örökségvédelmi javaslattétel

IV. Martonvásár közigazgatási határában lévő régészeti lelőhelyek megóvása - összefoglalás

V. Irodalmi hivatkozások

VI. Nyilatkozat

MELLÉKLETEK

1. melléklet - Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Martonvásár bel- és külterületén

2. melléklet - Régészeti lelőhelyek Martonvásár bel- és külterületén - térképdokumentáció

3. melléklet - Régészeti lelőhelyek Martonvásár bel- és külterületén - fotódokumentáció

4. melléklet - Archív térképek

5. melléklet - Ismert régészeti leletanyag Martonvásár bel- és külterületén - fotódokumentáció

6. melléklet - Ismert régészeti lelőhelyek Martonvásár bel- és külterületén áttekintő táblázat

7. melléklet - Martonvásár területrendezési terv – területhasználati változások régészeti érdekeltsége

I. BEVEZETŐ

A régészeti lelőhelyek és a műemlékek kulturális, történeti környezetünk részei, ezért a terület-, település- és tájfejlesztéssel valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését a kulturális örökség védelmével összhangban kell megoldani. Ezt célozza a 266/2012. (IX. 18.) Korm. rendelet, a 2012. évi CXCI. törvény *a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról, illetve* a 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet *a régészeti örökség és a műemléki értékvédelmével kapcsolatos szabályokról* által módosított 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről és a 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet *az örökségvédelmi hatástanulmányról*.

Tekintettel arra, hogy az utóbbi évek során több régészeti örökséget érintő törvénymódosítás is született, röviden összefoglaljuk ezeket:

A 266/2012. (IX. 18.) Korm. rendelet illetve a 2012. évi CXCI. törvény a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról kijelöli a hatósági feladatokat ellátó szerveket és eljárási szabályokat is megállapít: A kulturális örökségvédelmi rendszer átalakítása miatt 2013. január 1-től az első fokú hatósági feladatokat járási szinten a járási építésügyi és örökségvédelmi hivatalok látják el az egész megye területére kiterjedő illetékességgel. A másodfokú hatósági feladatokat a műemlékvédelemmel kapcsolatban a fővárosi és megyei kormányhivatalok egységes építésügyi és örökségvédelmi szakigazgatási szerve, a régészettel kapcsolatban pedig a fővárosi kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatala látja el.

A 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki értékvédelmével kapcsolatos szabályokról: A rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságokra és feladatkörrel rendelkező egyéb szervekre, azok eljárásaira, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos követelményekre, valamint a régészeti feltárássra terjed ki. Kijelöli az örökségvédelmi hatáskörrel rendelkező hatóságokat, valamint meghatározza az örökségvédelmi engedélyhez kötött tevékenységeket, a védett műemléki értékekre vonatkozó követelményeket és az örökségvédelmi engedélyezési eljárás szabályait. Tartalmazza a szakhatósági eljárásra, közreműködésre vonatkozó általános rendelkezéseket. Külön fejezetben foglalkozik a régészeti feltárás szabályaival. 1. számú melléklete meghatározza a járási építésügyi és örökségvédelmi hivatalokat és illetékességi területüket. Az előbbi

rendelethez szervesen kapcsolódik a 394/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet. A kulturális örökségvédelmi szervezetrendszer átalakításával összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról, illetve a 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet az örökségvédelmi hatástanulmányról. Ez utóbbi rendelet kiadása az örökségvédelmi hatástanulmány tekintetében a felhatalmazó rendelkezés változása miatt vált szükségessé. A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos területeken végzett szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről a 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet 1. § (1) alapján az örökségvédelmi hatástanulmányt a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 66. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében kell elkészíteni. A Kötv. 66. §-ában meghatározott örökségvédelmi hatástanulmányt az 1. mellékletben meghatározott tartalommal kell elkészíteni.

2. § Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz készítettője köteles gondoskodni.

3. § (1) A Kötv. 66. §-ában meghatározott örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult az a személy, aki megfelel a 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet „a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről” követelményrendszerének;

Az örökségvédelmi hatástanulmánynak a beruházás teljes hatásterületén (a kivitelezés helyén és a beruházás hatásával érintett részen) számba kell vennie a régészeti érdekű területeket, a régészeti emlékeket és lelőhelyeket, illetve ezek védőövezetét, a műemlékeket, a műemléki értékeket valamint a műemléki területeket, és javaslatot kell tenni a fenntartható használat lehetőségeire, illetve ki kell térnie a tervezett változtatások, új beruházások örökségvédelmi hatására és következményeire.

A Lechner Lajos Tudásközpont 2013. július 1-től átvette a régészeti lelőhelyekkel, műemlékekkel kapcsolatos kutatás, szakvéleményezés, valamint a védetté nyilvánítások tudományos előkészítésének örökségvédelmi feladatait. A Tudásközpont a szakvéleményezést, az építéstörténeti kutatási dokumentáció véleményezését, valamint a tudományos adatszolgáltatást az arra irányuló megkereséstől számított 15 napon belül készíti el. A szakvéleményért, a véleményezésért és a tudományos adatszolgáltatásért díjat nem kell fizetni. A 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet alapján a Lechner Lajos Tudásközpont kezeli a régészeti szakértői névjegyzéket is (<http://www.lltk.hu/szakertoinyilvantartas/>).

A régészeti örökség és a műemléki értékvédelmével kapcsolatos szabályokról szóló 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet 42. § (1) a) c)-f) pontjaiban meghatározott feladatok közül a hatóságokkal és az ügyfelekkel történő kapcsolattartás szempontjából kiemelkedik az építéstörténeti kutatási dokumentáció véleményezése, a műemlékekhez kötődő szakrestaurálások előkészítésében való közreműködés, a kivitelezés folyamatában történő részvétel, valamint a régészeti lelőhelyek, a műemlékek és a műemléki területek védetté nyilvánításának előkészítésével kapcsolatos tudományos és adminisztratív feladatok ellátása.

A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. A 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet 28. §-a szerint a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti helyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.

*

A hatástanulmány elkészítéséről az alapidokumentáció készíttetője köteles gondoskodni, és azt az elrendelő hatósághoz (a **Fejér Megyei Kormányhivatal. Székesfehérvári Járási Hivatal. Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal** 8000 Székesfehérvár, Székesfehérvár, Honvéd u. 8.) benyújtani.

*

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és értesíteni a Fejér Megyei Kormányhivatal. Székesfehérvári Járási Hivatal. Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal 8000 Székesfehérvár, Honvéd u. 8.), és a területileg illetékes múzeumot (**Jelen esetben: Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Fő utca 6. tel. +36 22 315-583, +36 22 329-505, fax: +36 22 311-734; email: szikm@iif.hu**

*

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, a régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozatala vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III. 27.) Korm. rend. szabályai szerint történhet.

II. MARTONVÁSÁR KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉNEK RÉGÉSZETI KUTATÁSA

Jelen Örökségvédelmi hatástanulmány áttekintést ad a település határában lévő régészeti lelőhelyek és a beépítési / változtatási szándékkal érintett területek viszonyáról.
A martonvásári régészeti lelőhelyek részletes adatait az 1. számú melléklet tartalmazza.

Munkánk során törekedtünk arra, hogy az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti munkarészeként legalább részleges, a területfejlesztési koncepció által érintett területek régészeti felmérése, régészeti terepbejárása megtörténjen. Ezzel a módszerrel a szántóföldi művelés alatt lévő területeken jó eséllyel figyelhetőek meg az egykori települések nyomai, viszont sajnos ez a módszer alkalmazhatatlan a beépített területrészekre. Az elvégzett terepbejárás nyomán összeállítottunk egy fotódokumentációt (3. melléklet), de a terepviszonyok egyik terület esetében sem kedveztek az adatgyűjtésnek. A 2014. tavaszán elvégzett terepbejárás a korábban jegyzett régészeti lelőhelyek kiterjedését nem pontosíthatta a kedvezőtlen viszonyok miatt (a tárcsázott felületeken is a porlepel igencsak megnehezítette az észlelést).

II. 1. KUTATÁSTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Martonvásár Budapest és Székesfehérvár között félúton, a régi balatoni műút és a Szent László-völgy metszéspontjában fekszik. A Mezőföld északi peremén, a völgy keleti, nyugatra néző lejtőjén alakult ki.

A település közigazgatási határának (3125 ha) régészeti öröksége főként a Szent István Király Múzeum munkatársainak köszönhetően jól ismert, hiszen rendszeresen helyszíneltek, és indokolt esetben leletmentést végeztek a település területén. Sajnálatos módon a központi nyilvántartásba csak részben, és általában bizonytalan kiterjedéssel kerültek bejelentésre ezek az adatok. Ennek ellenére, valószínűleg a székesfehérvári múzeum adatközlése alapján a lelőhelyek ábrázolásra kerültek a rendezési terv 2004. évi tervlapjain. 2009-ben Takács Károly terepbejáráson is alapuló régészeti hatástanulmány készített, amikor azonban csak a fejlesztési területek régészeti érdekeltiségét elemezte - így a korábbi rendezési tervben szereplő 23 db lelőhelyhez képest csak 7 - (6 + 1 új) lelőhelyet érintett, miközben a tervlapokon a 2004-ben számba vett lelőhelyek is szerepelnek - ismét a székesfehérvári

múzeum adattára és nem a központi nyilvántartás adataira támaszkodva. Jelen tanulmánnyal egyidőben a korábbi tervlapokon és tanulmányokban szereplő adatok alapján, illetve a 2014. év tavaszán végzett régészeti terepbejárásra támaszkodva elkészítjük a hivatkozott lelőhelyek lelőhelybejelentő adatlapjait.

Fel kell hívni azonban a figyelmet arra, hogy számos régészeti lelőhely a mai településközpont beépített területén fekszik, így ezek a hagyományos régészeti terepi módszerekkel nehezen vizsgálhatóak, kiterjedésük csak a szórvány lelet-előkerülés alapján becsülhető, de különösen a temetők esetében pontosabban nem meghatározható. (1. melléklet - azonosítatlan lelőhelyek, lelőhelyek). Tekintettel arra, hogy a település a Szent László víz mellé telepedve kommunikációs - közlekedési és kereskedelmi csatornaként működött az őskor óta, ezért régészetileg kiemelkedő fontosságú terület.

A fő közlekedési út mellé települt település belterülete régészetileg jelentős emlékeket őrizhet, de a beépítettség miatt az egyes korszakok megtelepedéseinek intenzitása, kiterjedésének meghatározása további kutatások nélkül csak valószínűsíthető. Felhívjuk a figyelmet továbbá arra is, hogy a településen a lakosság előszeretettel használta fel építkezései során az egykori római- és középkori épületek kőanyagát (pl. a 16. században széthordták a középkori templom anyagát, és ez történhetett a Martonvásár határában található római emlékekkel is. Szintén beavatkozást jelentett a 18. század folyamán a Brunszvik család által véghezvitt vízszabályozás, tóalakítás, hiszen pl. a kastélypark és a tó körüli területek régészeti jelentőségére utalhat, hogy 1809-ben Brunszvik uraság a tóra kötött halászati szerződést, melyben a kifogható halak nagyságán túl pl. azt is szabályozták, hogy a tóból előkerülő „rendkívüli” dolgok tulajdonjoga a földesúré volt (Lencsés 1965).

II. 2. RÉGÉSZETI LELŐHELYEK MARTONVÁSÁR TERÜLETÉN

A Lechner Lajos Tudásközpont nyilvántartása szerint jelenleg 10 azonosított régészeti lelőhely ismert Martonvásár határában (szakmai adatszolgáltatás 2014. március), további 4 jelenség azonosítatlanként szerepel a nyilvántartásban. Az azonosított lelőhelyek térinformatikai állománya viszont számos esetben csak minimális kiterjedéssel jelzi ezeket a lelőhelyeket.

Mint a Kutatástörténeti áttekintésben (II. 1. fejezet) utaltunk rá, a Szent István Király Múzeum adattárában ennél több adat áll rendelkezésre, jelen hatástanulmány elkészítésekor ezért igyekeztünk a különböző forrásból származó adatok összehangolására, amennyiben a

terepviszonyok azt lehetővé tették, terepi hitelesítésére. A településszerkezeti tervben foglalt területek és környékük felmérése során nem regisztráltunk új régészeti lelőhelyet - jelenséget (1. melléklet; 2-5. melléklet), viszont az előzményadatok tükrében pontosítottuk az ismert régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatsort, így **össességében 20 azonosított régészeti lelőhely ismert Martonvásár határában**. Néhány esetben javaslatot tettünk további kutatás irányokra, pl. egykori római utak kérdésköre tekintetében. Az elemzés során minden olyan lelőhelyet érintettünk, melyek a mai belterületen vagy fejlesztési szándékkal érintett területen fekszenek (6-7. melléklet).

Az ismert régészeti lelőhelyek területi kiterjedését térképlapokon jelöltük. A 20 azonosított lelőhely közül szántóföldi művelésben lévő területen 9 lelőhely fekszik, a további lelőhelyek részben vagy teljesen ma beépített területek, mely jelentős mértékben beavatkozást jelentett a lelőhelyek állapotába (Martonvásár 1, 4-8, 10-12. lelőhelyek) .

II.3. RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLETEK MARTONVÁSÁR KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN

A Kötv 7.§ 14. pontja szerint régészeti érdekű területnek, azaz jelenleg nem tényleges, de lehetséges lelőhelynek minősül *minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható*. Különös tekintettel az egykori vízfolyások, erek és folyók magas partvonulataira, valamint olyan területekre, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak. A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel *bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el*.

A település határában a régészeti lelőhelyek jelentős része a Szent László-víz mentén, a patak folyását két oldalról kísérő domboldalakon vagy alacsonyabb dombtetőkön található. Ezeken a területeken a jövőben további régészeti lelőhelyek előkerülése várható, ennek következtében *az említett patak medrét kísérő területek, mindkét oldalon mintegy 400 méter széles sávban* régészeti érdekű területnek tekintendők (Martonvásár 4, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 19, 20. lelőhelyek).

Az újkori tereprendezések, csatornázások jelentősen átalakíthatták a völgy képét a török kor után, nem csak a kisebb-nagyobb víztározó- halastavak kialakítására gondolunk, elég, ha Brunszvik Teréz visszaemlékezését idézzük fel: csatornázás, vízszabályozás, gátak és

elvezető árkok ásatása, tavak és mocsarak vizeinek elvezetése, ármentesített rétek kaszálása. „*nagyeszű édesanyám gondolata volt, és ő is hajtotta végre mérnökök segítségével nélkül nagy vízpusztaságnak rétekké átalakítását.. Egy kiemelkedőbb dombon keresztül vonalat húzott, és annak irányában oly mélyen és oly szélesen ásatott le, hogy a túlsó részen levő víz lefolyást talált*” (Lencsés 1965) (lásd 4. melléklet - archív térképek). Sajnos ezekről a beavatkozásokról nem ismerünk pontosabb térképi anyagot, de felmerül pl. a Martonvásár 10 - 11. (Kastélypark, Malom u., Kodály u. illetve Sporttelep) bronzkori lelőhelyek esetében, hogy a köztük folyó patak-szakasz nem-e mesterséges reguláció eredménye, s eredetileg egy település részét képezték.

Ugyanígy régészeti érdekű területnek minősül a település déli határában lévő egykori - a hajdan Nádos-tónak írt - tó partja, melynek közelében több korszakban léteztek falvak (kiemelt jelentőségű a Martonvásár 8 - Muránszki-féle vágóhíd és környéke lelőhely. A középkori Szent László település és temploma nyomai valószínűleg már nem Martonvásár határában, hanem attól délre, Ráckeresztúr határában fekszenek.

Martonvásár külterületére is kitekintéssel régészeti érdekűnek kell tekinteni az egykori utak feltételezett teljes nyomvonalát. A Szent László patak keleti ágának medre mentén vezethetett egykor az Aquincum - Gorsium (mai Tác határában) út illetve a Brigetio (ma Szöny) felé vezető út nyomvonala, melynek egy része a belterületen beépítésre került. Egykori római út nyomvonalára utalhat a számtalan közelben előkerült római sírkő és temetkezés (Martonvásár 4 - Belterület, 5 - Petőfi S. u., 8. - Muránszki-féle vágóhíd lelőhelyek, illetve pl. Tordas - Kísérleti Állomás lelőhely (Bánki 1968). Emellett Pannonia ezen részén számos villa, telep lehetett, ezek közül kiemelkedő jelentőséggel bírhattak a Martonvásár 8, 14, 17. lelőhelyek.

A tatárjárás előtt az Esztergomba tartó ún. „baranyai út” Ercsi – Martonvásár – Bicske vonalon vezetett keresztül. A tatárjárás után megnövekedett a jelentősége a Buda – Martonvásár – Fehérvár útvonalnak, amely egyben nemzetközi szempontból – Olaszország, illetve a tenger felé is jelentőséggel bírt. A török időkben az Ercsi – Martonvásár – Bicske közötti út mint hadiút kapott szerepet (Lencsés 1965). Martonvásár vásáros helyét éppen az utak csomópontján való fekvése biztosította.

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért az említetteken túlmenően régészeti érdekű területnek számít *a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke* is.

II. 4. RÉGÉSZETI LELŐHELYEK MARTONVÁSÁR TERÜLETÉN - TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Martonvásár a Mezőföldön, a régi balatoni műút és a Szent László-völgy metszéspontjában fekszik. A megtelepedés feltételeit nagyban meghatározta a helysége északnyugat–délkeleti irányban átfolyó, a Gerecse-hegység forráspatakjaiból eredő Szent László-víz, amely Csabdinál éri el a Mezőföldet, majd a Bicskei-medence vizét lecsapolva szurdokszerű völgyben folytatja útját délkeleti irányban. A völgy Gyúró fölött hirtelen kiszélesedik, a patak Martonvásáron át az adonyi síkság felé folyik tovább, ahol Iváncsánál a Váli-vízzel egyesül, majd a Dunába ömlik. A Szent László-víz a szabályozás előtt óriási pusztítást végzett. Medrét a török időkben és még utána is sokáig nem tisztogatták, s nem voltak megálljt parancsoló gátak sem, folyt amerre akart, széles sávban elmocsarasítva a völgyet.

A patak völgy a Dunántúli-középhegység egyik „önként elenyésző ágát”, a Szent László-dombvidéket és az Érd-battai- és Ercsi-táblarög nevű morfológiai részét különíti el egymástól. Ez utóbbihoz tartozik a község szőlőhegye, az Orbán-hegy, és az ennél jóval kiterjedtebb, lankás-lapos Erdőhát-hegy, a Mezőföld legnagyobb eróziós sziget-hegye, amely a martonvásári határ legmagasabb (181,4 méter) része. A település belterületének magva a patak bal oldali teraszán 114 méter tengerszint feletti magasságban fekszik.

Martonvásár vidékének legnagyobb természeti kincse a talajtakaró. A löszös kőzetén ugyanis idővel kiváló talaj (mészlepedékes csernozjom) képződött.

A település határából nem ismerünk paleolit (őskőkori) lelőhelyet, de a környező településekről (pl. Érd) lelőhelyekről előkerült leletek alapján valószínűsíthető, hogy itt is előfordulhat hasonló korú lelet.

A neolitikumhoz - az első földművelők megtelepedésének nyomát a ráckeresztúri határszélen találjuk (Martonvásár 19. lelőhely), ahol a vonaldíszes kultúra emlékanyagát gyűjtötték az 1990-es években. Nagyobb intenzitással a bronzkor időszakában számolhatunk megtelepedéssel, településnyomuk Martonvásár belterületéről (4, 10, 11-es lelőhelyek) és a külterületről (19 - Vásártéri dűlő VII. lh.) , temetkezésük a Martonvásár 7. - Balatoni műút, Orbán-hegy I. és 12. - Dózsa Gy. u. lelőhelyekről ismert. A későbronzkori halomsíros és urnasíros kultúra emlékanyagát a Vörösmarthy utcából és a feltételezhetően ugyanannak a telepnek Muránszki-féle vágóhíd és környéke néven jegyzett részéről ismerik a kutatók (Martonvásár 6. és 8. lh.).

A római kort közvetlen megelőző időszakban kelták laktak ezen a vidéken, amit a Martonvásár - Muránszki-féle vágóhíd és környéke (Martonvásár 8. lh.) leletei bizonyítanak.

Az, hogy a mai Martonvásár határa milyen fontos kommunikációs, kereskedelmi adottságokkal bírt egykor, különösen a római kortól válik nyilvánvalóvá, amikor ezen a területen stratégiai fontosságú utak haladtak keresztül: Az egykori, itt átmenő római út Ráckeresztúr, Martonvásár, Tordas, Gyúró vonalát érintve Göböljárás pusztánál érte el az egykori Aquincum (Óbuda)– Floriana (Csákvár) egykori római főutat. Ezt az utat Martonvásár határában keresztezte a Gorsiumot (Tác) Aquincummal (Óbuda) összekötő másik út. Kisebbs- nagyobb távolságra a Szent László-patak mentén római villagazdaságok nyomai fedezhetők fel (Martonvásár 8, 14. lelőhelyek?), és az utak közelében temetők is lehettek, bár legtöbbről csak szórványos adatunk van (sírkövek: Belterület - Kastélypark, Petőfi S. u.). A római emlékek vonatkozásában helyben megőrzendő épített örökségi elemek előkerülésével is számolni kell.

A népvándorlás korból közép- illetve későavar temető részletét a Bajcsy-Zsilinszky úton a volt Gyermekotthon területén illetve attól 300 m-re találták, ami alapján többszáz síros temető fekszik a település belterülete alatt. Népvándorlás kori kerámia, mely utlíhat az avarok megtelepedésére a Martonvásár - Vásártéri dűlő VI. - 18. és Martonvásár - Hosszúréti dűlő - 20. lelőhelyekről ismert.

A középkorban valószínűleg kihasználták az egykori római utakat a közlekedésre, így Martonvásár környéke ismét jelentősebb szerepet kaphatott. A Buda – Fehérvár kereskedelmi út mentén feküdt. Az Árpád-kori település kialakulását annak köszönheti, hogy Márton nevű birtokosa valamikor az 1200-as évek első felében vásártartási jogot kapott (Forum Martini falu, amely először egy 1259 táján kelt oklevél révén hallat magáról). A helység neve a középkori latin oklevelekben többféleképpen szerepel: Forum Martini (1259 utáni évek), villa Mortunvasara (1270–1272), possessio Mortunwasara (1328), Martunwasara (1377), Marthonwasara (1405, 1424, 1440, 1463, 1485), Martonuasara (1448).

A terepbejárások szerint a XIII–XVI. században több faluszerű település volt a mai Martonvásár határában, ezek azonban az egy Márton Vására falu kivételével névtelenül elenyésztek. A régészeti adatok egyelőre nem alkalmasak a középkori település alapításának meghatározására, az mindenesetre bizonyos, hogy a mai településhatárokon belül több kisebb település is létezett. A legtöbb adattal a belterületi faluról bírunk, ahol az egykori templom körüli temető részletét és néhány telepjelenséget is feltártak (Martonvásár - Belterület - 4. lh.). 1439-ben említik az itt álló templomot. Egy 1505-ben kelt irat szerint a „*Marthonvassar-i*

völgyben” áll egy „omlatag templom”, ez azonban a „tolvajok és rablók menedéke”, ahonnan sok gonoszságot követnek el. Ezért a veszprémi káptalan megengedi Pető Jánosnak, hogy földig rombolja, köveit azonban csak egy másik egyház felépítésére használhatta fel. Martonvásár a környék piacközpontja lesz, majd pedig Fejér megye legnagyobb településeinek egyike. Középkori temetkezéseket még Vörösmarty utca 2-3. szám alatt tártak fel (Martonvásár 6. lh), mely temető talán már az egykori Szentlászló faluhoz tartozhatott vagy esetleg a Vásártéri dűlőben előkerült településnyomokhoz (Vásártéri dűlő IV - Martonvásár 16. lh). Kismartonban késő középkori település(ek) nyomait azonosították terepbejárással még az 1960-as években, míg 2009-ben Takács Károly a belterületől északra - Orbánhegy III - Szőlőhegy lelőhelyen talált késő középkori leletanyagot (Martonvásár 9. lh) (1-2. melléklet).

1543 után a település török fennhatóság alá került, a budai szandzsákhöz, azon belül a budai nahijébe tartozott. Sorsának alakulásáról a 16. századi török defterek tájékoztatnak. Ezek alapján a helység lakossága a század végéig nem hogy nem csökkent, hanem inkább gyarapodott. Egy időre elnéptelenedett, majd a 17. század elején újranepeült, de utolsó említése az 1632. évi török adóösszeírásban található. Ezt követően a források már nem említik: lakói elmenekültek vagy elpusztultak.

III. A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVBEN ELŐÍRÁNYZOTT VÁLTOZTATÁSOK RÉGÉSZETI VONATKOZÁSAI ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELMI JAVASLATTÉTEL

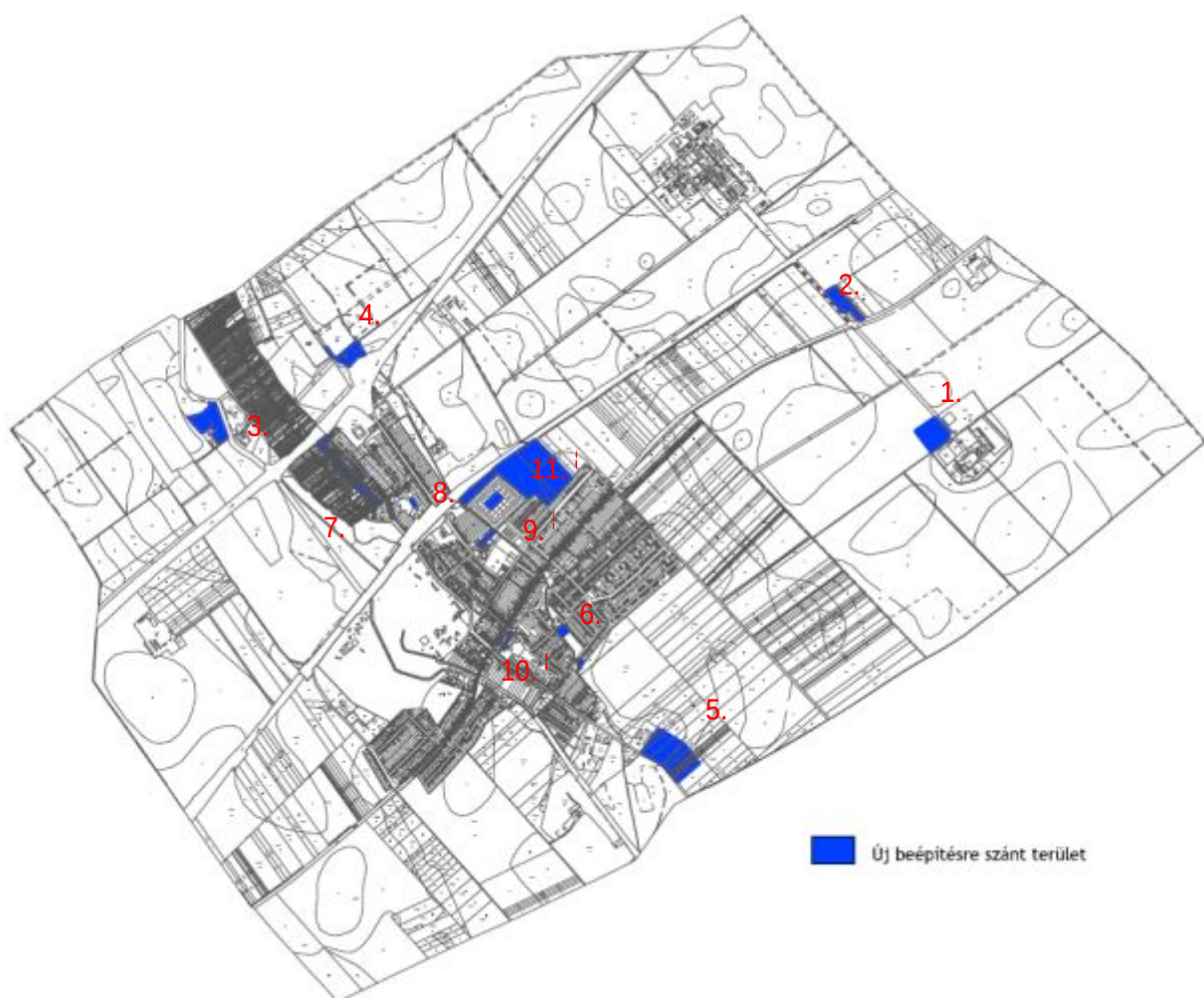
A Kötv 11.§-a szerint a régészeti lelőhelyek ex lege védettek, de régészeti érdekű területről is a régészeti örökség elemei csak feltárás keretében mozgathatók el (Kötv 19.§ (1). A Kötv 22-23.§-a továbbá a 393/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki értékvédelmével kapcsolatos szabályokról 28. § (1) rendelkezései szerint a földmunkával járó beruházásokkal – ha az örökségvédelmi hatóság ettől eltérően nem rendelkezik – el kell kerülni

- a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,
- b) a tájképi jelentőségű lelőhelyet (erőd, erődítés, földvár, halomsír, kunhalom, többszörös rétegzettségű település, vár),
- c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

Martonvásár területén a hatályos településszerkezeti terv a korábbihoz képest visszafogottabban jelöl ki **új beépítésre szánt területet**. Külterületen Kismarton mellett 3,2

ha-os ipari terület (1.), a 7. sz. főút mellett kereskedelmi szolgáltató terület (2.), a Szent László-pataktól nyugatra található majorság mellett kereskedelmi szolgáltató terület (3.), az autópálya-csomópont mellett ipari terület (4.), valamint Ráckeresztúr felé kereskedelmi szolgáltató terület (5.) került kijelölésre. Belterületen új beépítésre szánt terület került kijelölésre a Kossuth Lajos tér északi részén és déli részének folytatásában, ahol településközpont illetve lakóterület (6.), a Rózsa utcában a zártkert irányában kertvárosias lakóterület (7.), a Kinizsi utca és a vasút közötti zöldterület északi részén kertvárosias lakóterület (8.), a Bajcsy-Zsilinszky utca 1. sz. mögötti telek helyén falusias lakóterület (9.) és a Beethoven Általános Iskola nyugati oldalán településközpont terület (10.). Új kereskedelmi-szolgáltató terület került kijelölésre a benzinkút mögötti erdősáv helyén és a mellette lévő mezőgazdasági területen (11).

Új beépítésre szánt terület: 35,56 ha

Az új beépítésre szánt területek vonatkozásában külön-külön tárgyaljuk a régészeti örökség érintettségét, amiről áttekintő táblázatokat is készítettünk (6-7. melléklet).

A Lechner Lajos Tudásközpont 2014. márciusi központi nyilvántartás régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatszolgáltatása alapján, továbbá a 2014. tavaszán végzett terepszemle és a korábbi terepbejárási adatok alapján régészeti szempontból az alábbi megállapításokat tehetjük (vonatkozó fotódokumentáció a 3. és 5. mellékletben):

Beépítésre szánt területek

Külterületen

(1.) Kismarton mellett 3,2 ha-os ipari terület

- régészeti lelőhely nem ismert, amennyiben a fejlesztés európai Unió támogatásból valósul meg, előzetes régészeti dokumentáció készíttetése kötelező a 393/2012 Korm. rendelet 9.§ (1) rendelkezései alapján:

„Az előzetes régészeti dokumentációt a beruházóval kötött írásbeli szerződés alapján a Magyar Nemzeti Múzeum készíti el oly módon, hogy az illetékes megyei hatókörű városi múzeumot a teljesítésbe bevonja.

(2) Az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésének költségét a beruházó viseli, kivéve a Kötv. 20/A.§ (3) bekezdése szerinti esetet.”

(2.) a 7. sz. főút mellett kereskedelmi szolgáltató terület,

- régészeti lelőhely nem ismert

- régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt.

(3.) a Szent László-pataktól nyugatra található majorság mellett kereskedelmi szolgáltató terület

- régészeti lelőhely nem ismert

- régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt.

(4.) az autópálya-csomópont mellett ipari terület

- régészeti lelőhely nem ismert

5.) Ráckeresztúr felé kereskedelmi szolgáltató terület

- Martonvásár 18 -19. lh-ek közelsége miatt régészeti érdekű terület

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás
Belterületen

(6.) a Kossuth Lajos tér északi részén és déli részének folytatásában - településközpont illetve lakóterület,

- Martonvásár 14. lh

Javaslat: megelőző feltárás

Megjegyzés: a déli részen fekvő területrészt esetében akár helyben megőrzendő épített elem is előkerülhet!!!

(7.) a Rózsa utcában a zártkert irányában kertvárosias lakóterület,

- Martonvásár 4. lh régészeti érdekű területe

- Templom körüli temető és telepjelenségek

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás

(8.) a Kinizsi utca és a vasút közötti zöldterület északi részén kertvárosias lakóterület,

- Martonvásár 4. lh régészeti érdekű területe

- Templom körüli temető és középkori telepjelenségek

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás

(9.) a Bajcsy-Zsilinszky utca 1. sz. mögötti telek helyén falusias lakóterület

- Martonvásár 1. lh és 4. lh.

- avar temető és középkori település

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás

(10.) a Beethoven Általános Iskola nyugati oldalán településközpont terület

- Martonvásár 12. lh közelsége miatt régészeti érdekű terület

- a 12. lelőhely - urnatemető pontos kiterjedés nem ismert

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás

(11.) Új kereskedelmi-szolgáltató terület került kijelölésre a benzinkút mögötti erdősáv helyén és a mellette lévő mezőgazdasági területen

- Martonvásár 1. lh közelsége miatt régészeti érdekű terület
- Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, uniós beruházás esetén előzetes régészeti dokumentáció

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK ÁTSOROLÁSA

A korábbi rendezési tervben már beépítésre szánt területek vonatkozásában, melyeket jelen terv átsorol, szintén szükség van a régészeti vonatkozások áttekintésére

(1). a településszerkezeti szempontból fontos utcákkal - **Szent László utca, Budai út, Brunszvik utca** – párhuzamosan, az intézményekkel, szolgáltatásokkal biztosított területen, ahol sűrűbb a beépítés, új településközpont területeket jelöl a terv

- Martonvásár 10, 12. lh

Javaslat: földmunka esetében régészeti szakfelügyelet

(2). **Kertvárosias lakóterületek** kijelölését a településmagtól távolabbi területeken az építési telkek intenzitása, a településkarakter, illetve az ott elhelyezett funkciók indokolták

- régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt.

(3.) A településszerkezeti terv a belterületi és **belterülettel határos** gazdasági területeket ipari területből – környezetre jelentős hatást nem gyakorló – **kereskedelmi szolgáltató területbe** sorolja

- a jelzett területek közül a Ráckeresztúr felé vezető út keleti oldalán lévő GKsz a 6. és 17. lelőhelyek közelsége miatt, míg a vasúttól délre fekvő terület az 1. lh. közelsége miatt régészeti érdekű területen fekszik,

- Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, uniós beruházás esetén előzetes régészeti dokumentáció

(4.) **Erdőháton és Kismartonban** a meglévő lakóterületeket kertvárosias lakóterületbe sorolja a terv gazdasági terület helyett.

- régészeti lelőhely nem ismert

(5.) A **Vadex telephely** kereskedelmi szolgáltató területbe

- régészeti lelőhely nem ismert

(6.) a **Gábor-major**, az MTA Agrártudományi Kutatóközpont nyugati része és a **Hosszúréti-dűlő déli részén található majort** különleges mezőgazdasági üzemi területbe lett átsorolva.

- a Hosszúréti dűlő déli részén lévő major kiemelt jelentőségű régészeti lelőhely - 8. lh.

- Javaslat: földmunkával járó építési szándék esetén megelőző feltárás

(7.) Az **Ady u. végén** korábban kijelölt lakóterület helyére **kereskedelmi-szolgáltató terület** került.

- 1. lh. - avar temető kiterjedése pontosabban nem ismert, ezért régészeti érdekű terület

Javaslat: közműfektetéskor régészeti szakfelügyelet, lelet előkerülése esetén megelőző feltárás

Megjegyzés: amennyiben a fejlesztés európai Unió támogatásból valósul meg, előzetes régészeti dokumentáció készíttatése kötelező a 393/2012 Korm. rendelet 9.§ (1) rendelkezései alapján.

A korábbi terv során BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETTÉ TÖRTÉNŐ ÁTMINŐSÍTÉSE

- a régészeti érdek szempontjából kedvező folyamat, így ennek értékelése nem szükséges.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK ÁTSOROLÁSA

- szintén nem jelez földmunkával járó beavatkozásokat, pl. erdőtelepítés, így régészeti szempontból ezek is irrelevánsak.

Tervezett utak

A tervezett elterülő út nyomvonala ugyan távlati célként, de feltűntetésre került a tervlapokon. Az út és a tervezett külön szintű csomópontok, műtárgyak, kapcsolódó útszakaszok kiépítésének régészeti vonatkozásait előzetes régészeti dokumentáció hivatott értékelni, a 393/2012 Korm. rendelet 9.§ rendelkezései alapján.

IV. MARTONVÁSÁR KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN LÉVŐ RÉGÉSZETI LELŐHELYEK MEGÓVÁSA - ÖSSZEFOGLALÁS

Martonvásár több évszázados múltra visszatekintő település.

A dokumentált régészeti lelőhelyek kulturális örökségünk részét képezik, melyek védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A régészeti lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltüntetésre kerülnek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A lelőhelyek főbb adatait (*név, helyrajzi szám*) be kell illeszteni a Helyi Építési Szabályzat régészeti örökség védelmével vonatkozó szakaszának megfelelő helyére, illetve fel kell tüntetni a szabályozási terv térképlapjain is.

A tanulmány rávilágított arra, hogy a település határa viszonylag jól kutatott, azonban szükség volt az adatok rendszerezésére, ebből kifolyólag a Lechner Lajos Tudásközpont adatállományának, központi nyilvántartásának frissítésére. Az nyilvánvaló, hogy a korábbi adatok egy része véletlenszerű bejelentés, leletbeszolgáltatás alapján került nyilvántartásba, ezen lelőhelyek pontos helyének, kiterjedésének meghatározása napjainkban szinte lehetetlen feladat ((azonosíthatatlan lelőhelyek - kiemelten Szent László pusztája; római kori emlékek, belterületen véletlenszerűen előkerült leletek, kiemelten Belterület - Kastélypark, vasút környéke illetve Bajcsy-Zsilinszky út- lásd 1. melléklet).

Martonvásár bel- és külterületén ismert régészeti lelőhelyek részletes leírását az 1. számú melléklet tartalmazza, áttekintő táblázatuk a 6. számú mellékletben található.

Összességében a Martonvásár határából ismert azonosított lelőhelyek száma 20. Fontos továbbá ráirányítani a figyelmet az egykori utak nyomvonalának kutatásának kérdésére, illetve a régészeti érdekű területek fejezetben rámutattunk az egyes történeti források jelentőségére a régészeti emlékek kiterjedésének meghatározhatóságánál (pl. Brunszvik család tereprendezése, vízszabályozási munkálatai).

A jelenlegi területhasználat a külterületi szakaszok esetében viszonylag kis mértékben, de folyamatosan (elsősorban szántás okozta bolygatás,), míg belterületen már nagyobb mértékben, de alkalomszerűen (főként építkezések, közműfektetések) veszélyezteteti a kulturális örökség ismert és eddig azonosíthatatlan elemeit. A tervezett változtatások az érintett örökségi elemek (régészeti lelőhelyek) teljes, vagy részleges pusztulásával járnak - ilyen veszély a belterületi lelőhelyek beépítése. Kiemelt fontosságú ebben a tekintetben a részben már a korábbi tervdokumentációban is szereplő Ráckeresztúr felé vezető út menti Gksz fejlesztések, a Hosszúréti dűlőben LKe kijelölés, illetve a volt Tsz-telep környéki előirányzott bővítések (Martonvásár 8, 17, 20. lelőhelyek), mivel ezeken a területeken a humuszréteg alatti földmunkák esetében megelőző feltárás szükséges. A Martonvásár 8 lelőhely esetében helyben megőrzendő épített örökségi elem előkerülésével is számolni lehet, hasonlóképpen a

Kossuth L. tér déli részén előírányzott változtatás esetében, esetleg a kastélypark területén (ahol lehetőség lenne roncsolásmentes kutatásra: pl. geofizikai mérések elvégzésére).

Általános elvként fogalmazható meg, hogy a régészeti lelőhelyek tényleges horizontális kiterjedése gyakran nem feleltethető meg teljes mértékben a felszíni leletek szóródása által meghatározható területtel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felszíni adatok alapján sugalltnál rendszerint nagyobb kiterjedésű régészeti lelőhelyekkel szükséges számolnunk a munkák során. Nehézkés, és sok esetben bizonytalan a római emlékekre vonatkozó korábbi híradások alapján a római kori emlékek, épületmaradványok lehatárolása. Meg kell említenünk azt a körülményt is, hogy az örökségvédelmi hatástanulmányok elkészítéséhez kapcsolódó terepbejárások elsősorban az egykori településekről szolgáltatnak adatokat.

A temetők terepi azonosítása terepbejárással csak ritkán lehetséges, korábbi adatok alapján bronzkori urnatemető sírjai a Dózsa Gy. u. környékén, illetve Martonvásár 7. lh környékén kerülhetnek elő, római temetőt feltételezünk Martonvásár 4, 5 és 8. lelőhelyek közelében, népvándorlaskori temetkezésekről van tudomásunk a Bajcsy Zsilinszky utcából (Martonvásár 1. lh). Középkori soros vagy templom körüli temetők előkerülése várható a belterületen a Vasúttól északra (4. lh.) illetve Vörösmathy utca környékén (Martonvásár 6. lh), mely kiterjedhet a Benzinkút mögötti fejlesztési területekre.

Több régészeti lelőhely kiemelt figyelmet érdemelne, és a megfelelő örökségvédelmi kezeléssel a település turisztikai vonzerejének részévé válhatna (római kori lelőhelyek). Ehhez nyilván átgondolt fejlesztési koncepcióra van szükség, mely túlnövi jelen tanulmány kereteit, mindamellet ezirányú javaslattételt is megfogalmaztunk.

Tekintettel arra, hogy a nyilvántartott lelőhelyek kiterjedése nem minden esetben ismert pontosan, térképi megfeleltetésük nem egyértelmű, jelölt területükön kívül is előkerülhet kapcsolódó leletanyag (lásd II.3. - Régészeti érdekű területekről szóló fejezetet).

Martonvásár határában a patak völgyek, források közelében számos olyan lelőhely van, amelynél egyetlen földrajzi területen több korszakban is megtelepedett az ember (kiemelten a Szent László víz és mellékágai (lásd 1, 4. melléklet). A jelenség logikus, mivel a környezeti adottságok függvényében mindig az emberi megtelepedésre legalkalmasabb helyet választották ki. Külön vizsgálatot igényel az egykori római utak nyomvonalának feltérképezése, és a hozzájuk kapcsolódó villák, temetők kiterjedésének, állapotuknak

felmérése. Középkori településnyom több is akad a településen, ezek közül egy valószínűleg a település belterülete alatt keresendő.

Mivel Martonvásár közigazgatási területének egy része a beépítettség miatt régészeti terepbejárással nem vizsgálható, felhívjuk a figyelmet arra, hogy a területrendezések során *bárhol kerülhetnek elő eddig nem ismert régészeti lelőhelyek*. Minden beruházás, földmunka alkalmával fokozottan figyelni kell az esetlegesen előkerülő leletekre.

Szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy a belterületen feltételezett kiterjedt, több korszakból származó régészeti lelőhelyek védelme érdekében fontos a lakosság örökségtudatos tájékoztatása.

Az **azonosított régészeti lelőhelyek** legtöbbje **szántóföldi művelés alatt van**. A folyamatos roncsolás megmutatkozik pl. a terepbejárás során talált régészeti leletanyag elaprózódott mivoltában, illetve a talajréteg kopásában, az alapkőzet felszínre kerülésében (lásd 28-19. lelőhelyek környéké - 3. melléklet). A mezőgazdasági területeken a kialakult használat folytatható, amely a szántással, talajjavító, meliorációs tevékenységgel jár együtt, vagy gyepesítés megengedett, de attól a lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a hatályos jogszabályok szerint kell eljárni. **Ezekon a területen minden, az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz az illetékes járási kormányhivatal előzetes engedélye szükséges.**

A **település belterülete** különböző intenzitással évszázadok óta lakott, ezért különösen fontosnak tartjuk, hogy a település vezetése kiemelt figyelmet fordítson a régészeti jelenségek, leletek előkerülésére pl. a foghíjtelkek beépítése során, és együttműködjön a az illetékes hatóságokkal az örökségvédelem érdekeinek érvényesítésében.

A **kapcsolódó kereskedelmi és iparterületeken** a tereprendezés/közműkiépítés megkezdése előtt mindenképpen szükséges értesíteni a **Fejér Megyei Kormányhivatal. Székesfehérvári Járási Hivatal. Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalát..** Amennyiben a közműkiépítés során nem kerül elő régészeti lelet, a további földmunkák során időszakos régészeti ellenőrzést javaslok. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a végzett tevékenységet fel kell függeszteni, és a Kormányhivatal nyilatkozatát a további teendőkről be kell szerezni. Nagyberuházás vagy uniós forrásból megvalósuló beruházás esetén külön eljárásrendet kell alkalmazni - előzetes régészeti dokumentáció hivatott értékelni - a 393/2012 Korm. rendelet 9.§ rendelkezései alapján.

A fenti munkarész a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok, az elvégzett terepbejárás adatainak kiértékelése alapján és a megismert fejlesztési tervek ismeretében készült. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről a Lechner Lajos Tudásközpont vezet közhiteles nyilvántartást, ezért minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni. Ezzel elkerülhető a kulturális örökség elemeinek indokolatlan veszélyeztetése.

V. FELHASZNÁLT IRODALOM

Ádám László – Marosi Sándor – Szilárd Jenő: A Mezőföld természeti földrajza (Bp. 1959);

Bánki Zsuzsanna: Későrómai sírok Tordason. – *Das spätrömische Gräberfeld von Tordas. VIII–IX*, 1967–68. p. 233–240. t. LVI–LIX.

Bánki Zsuzsanna: Régészeti gyűjtemény. *Alba Regia* X, 1969. p. 151–152.

Bél Mátyás: Fejér megyei leírása. *Fejér Megyei Történeti Évkönyv* 11(1977);

Bóna István: Beiträge zu den Ethnischen Verhältnissen des 6-7. Jahrhunderts in Westubgarn. *Norditalischer Bronze-Gürtelschmuck in frühawarischen Gräberfeldern* *Alba Regia* 1961-62, 49-68

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. 3. (Bp. 1897);

Farkas Gábor: A török hódoltság krónikája Székesfehérváron és Fejér megyében. *Fejér Megyei Történeti Évkönyv* 19. 201–242. (Székesfehérvár, 1989).

Forster Gy. Fejér vármegye műemlékei 1905, 302. o.

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. 2. (Bp. 1987);

Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1559. évi összeírása (Bp. 1977);

Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1546–1590. évi összeírásai: demográfiai és gazdaságtörténeti adatok. (Bp., 1985);

Kubinyi A: Székesfehérvár helye a későközépkori Magyarország városhálózatban 283
Martonvásár.
1983

Thomas Edit, B.: Medaillon Applications on Pannonian Vessels. I, *Alba Regia* 1960. p. 71–76. XLII–XLIII.

Kun Tímea - Takács Károly Martonvásár: Településrendezési tervek módosítása 7 területre. Régészeti hatástanulmány 2009.

Lencsés Ferenc: Martonvásár története (Székesfehérvár, 1965);

Lencsés Ferenc: Martonvásár. Fejér Megyei Történeti Évkönyv 21(1990);

Martonvásár. Száz magyar falu könyvesháza. Elektronikus megjelenítés: NKÖEOK Szerkesztőség - 2007 Írta: Hornyák M. Szerkesztette: Erdős F. http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/000_konyveszeti_adatok.htm

Nagy L. Pusztatemplomok Fejérmegyében. Alba Regia 1965-1966, 173-179

Rosner Gy. Jelentés a martonvásári avar kori temető 1958. évi ásatásáról. Alba Regia 1960, 171-174

Straub Péter: Avar kori tegezdszítók csontlemezek. Motívumtipológia és kronológiaA Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Archaeologica 3. (Szeged, 1997)

Vályi András: Magyar Országának leírása. 2. (Buda, 1799); John Paget: Hungary and Transylvania. 1. (London, 1839); Vladimir Bronevskij: Utazás Magyarországon 1810. (Bp. 1948).

Velics Antal – Kammerer Ernő: Magyarországi török kincstári defterek. 1–2. (Bp. 1886);

VI. NYILATKOZAT

A kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről szóló 19/2010. (IV. 23.) OKM rendelet, továbbá a 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet alapján a kulturális örökség védelmével kapcsolatos régészeti részszakterületen örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetében kulturális szakértői tevékenységet folytathatok, a Kulturális szakértői nyilvántartásban szerepelek (nyilvántartásba vétel sorszáma: 6/2011).

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Harta, 2014. március 24.

Kustár Rozália
régész - muzeológus
örökségvédelmi szakértő

I. MELLÉKLET

NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

Azonosított lelőhelyek

1. Martonvásár – Gyermekotthon		
<i>KÖH azonosító szám:</i>	mint Martonvásár azonosítatlan 3. lelőhely	21667
<i>Jelleg:</i>	- Temető, avar kor	
<i>Körülmény:</i>	Martonvásár-Gyermekotthon lelőhelyen 1958-ban Rosner Gyula tárt fel néhány avar kori temetkezést (IKM Nép-vándorláskori Gyűjtemény 58. 36.—58. 40. 9; Rosner 1960, 171—173; BÓNA 1971a, 53) Az Általános Iskola és Diákotthon (volt árvaház) (Bajcsy-Zsilinszky út 32.) épületéhez kapcsolódó kazánház építésekor, illetve attól K-re 300 méterre az utca túloldalán emésztőgödör ásásakor egy nagy kiterjedésű avar temető néhány sírja került elő. Az előbbi helyen 10, az utóbbin 8 sír helyét sikerült meghatározni. A feltárt sírok gazdag melléklete alapján kora-, illetve későavar koriak.	
<i>Irodalom, forrás:</i>	Összeállítás a Fejér megyei avar lelőhelyekről. [115/2001. KÖI. SZK.] Ásatási dokumentáció a Martonvásár, Gyermekotthon ásatásról [SZIM Ltsz. 1165.] Jelentés a Martonvásár, Gyermekotthon lelet és lelőhelyleíró karton [SZIM Ltsz. 344.]	
<i>Megjegyzés</i>	2004. évi rendezési terv térképlapja. 5. lh., a 2010. évi tervdokumentáció 2. lh. Részben átfedésben a Martonvásár, Orbán-hegy II. lelőhellyel A beépítettség miatt a temető sírjainak erős bolygatásával kell számolnunk. Hrsz: 1190-1240 EOV 219700; 630100; a Gyermekotthon mai neve: <i>Fejér Megyei Önkormányzat Pápay</i>	

	Ágoston Általános Iskolája, Készségfejlesztő Speciális Szakiskolája és Diákotthona	
2.		
Martonvásár – Kismartonpuszta		
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 2. lelőhely	22024
Jelleg:	- Település, késő középkor,	
Körülmény:	7-es főút és a kismartoni bekötő út által közrefogott területen középkori felszíni kerámialeletek Kralovánszky Alán terepbejárása. Terepbejárás, Fülöp Gyula, 1967	
Irodalom, forrás:	Jelentés a Martonvásár, Kismartonpuszta terepbejárásról 1967. [SZIM Ltsz. 768.]	
Megjegyzés	EOV 220750; 632500 Hrsz. 038/6 Lechner L. Tudásközpont nyilvántartásában kis kiterjedéssel, 2004. évi rendezési terv térképlapja 1. lh. alapján jelölve, a 2010. évi tervdokumentációból hiányzik A tárcsázott felületen 2014. tavaszán nem találtunk leletet.	
3.		
Martonvásár – Kismartonpuszta II.		
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 3. lelőhely	22025
Jelleg:	- Település, késő középkor,	
Körülmény:	A pusztától D-re 400 méterre Kralovánszky Alán 1967-es bejárása során a felszíni kerámia leletek alapján középkori települést talált.	
Irodalom, forrás:	Jelentés a Martonvásár, Kismartonpuszta terepbejárásról 1967. [SZIM Ltsz. 768.] Jelentés a Martonvásár, Kismartonpuszta terepbejárásról 1967. [MNM Rég. Ad. III.37/ 1969., Ltsz.: 8799.] Fejér megyei lelőhelyek adatai. [NyTI 2219/2003]	
Megjegyzés	EOV 219986; 633204	

	Hrsz. 017; 023 Lechner L. Tudásközpont nyilvántartásában kis kiterjedéssel, 2004. évi rendezési terv térképlapja 2. lh. alapján jelölve, a 2010. évi tervdokumentációból hiányzik A tárcsázott felületen 2014. tavaszán nem találtunk leletet. Nem kizárt, hogy a két kismartoni adat (2-3. lh) egy nagyobb kiterjedésű középkori településre utal
4. Martonvásár – Belterület, Orbánhegy II.	
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 5. lelőhely 22027 átfedésben Martonvásár azonosított 6. lelőhellyel 22028
Jelleg:	- Település általában, római kor - Temető általában, római kor, - Település, középkor - Temető, középkor
Körülmény:	A mai Vasút u. környékén, az egykori homokbányában középkori templom körüli temető sírjait bolygatták meg. 1954-ben leletmentése során Éri István 5 sírt dokumentált. A bányában a közeli templomra utaló faragott kövekre, festett vakolattöredékekre, illetve távolabb egy középkori kemence maradványaira bukkant. Bejárásai során a felszíni leletanyag nagy kiterjedésű területen jelentkezett, melyet a vasútállomás és a későbbi áthelyezett műút átvágása kettészelt. Éri István jelentése alapján a lelőhely a Dréher u. – Bajcsy-Zsilinszky u./ Hunyadi u. – Kinizsi u. és annak Ny-i irányban meghosszabbított vonala – a kastélypark tavát tápláló csatorna által határolt területre terjed ki. 1956-ban Fitz Jenő ugyancsak középkori kerámiát gyűjtött itt. Ásatás, Marosi Arnold, 1920 Ásatás, Éri István, 1954 Ásatás, Marosi Arnold, 1938 Ásatás, Marosi Arnold, 1954 A középkori településjelenségek minden kétséget kizáróan a középkori Martonvásár faluhoz, illetve mezővároshoz kapcsolhatók. A templom-maradvány Martonvásár 14. század elejétől adatolható templomával azonos.

	A püspökség XIV. század elején kelt (nem teljesen pontos) „egyházi földleírásának” templomos helyei között említik. Azt viszont a Petheők adományleveléből tudjuk, hogy 1439-ben a faluban volt „parochiális egyház”. Egy 1505-ben kelt irat szerint a „Marthonvassar-i völgyben” áll egy „omlatag templom”, ez azonban a „tolvajok és rablók menedéke”, ahonnan sok gonoszságot követnek el. Ezért a veszprémi káptalan megengedi Petheő Jánosnak, hogy földig rombolja, köveit azonban csak egy másik egyház felépítésére használhatta fel. A fenti két oklevélben feltehetően ugyanarról a templomról van szó. Az sem elképzelhetetlen, hogy ennek a maradványai (két faragott kockakő, piros freskótöredék, vakolat) kerültek felszínre a község hajdani homokbányájában, az Orbán-hegy délkeleti részén, ahol a templomot temető vette körül. Az Orbán-hegytől nyugatra lévő faluhely a buda–fehérvári úttól távolabb esett, később azonban a település mintha kezdett volna lejjebb húzódní. Az 1513. évi jobbágyjegyzékben ugyanis a házak helyének meghatározásánál ilyen kitételeket találunk: „alsó részen”, „felső részen”, sőt: „az új városban”. A lelőhely területének sűrű beépítettsége és infrastruktúra-hálózata miatt a középkori település-, és temető maradványok erősen bolygatottak. Talán a kastély parkjának területén kerültek elő a Martonvásár azonosítatlan 3. sz. alatt jelzett jelenségek, amire utalhat: Brunszvik uraság a tóra kötött halászati szerződésben azt is szabályozta, hogy a tóból előkerülő „rendkívüli” dolgok tulajdonjoga a földesúré lett (Lencsés 1965)
Irodalom, forrás:	Ásatási dokumentáció a Martonvásár, Orbánhegy ásatásról [SZIM Ltsz. 342.] Jelentés a Martonvásár, Orbánhegy lelet és lelőhelyleíró karton [SZIM Ltsz. 349.] Leletmentési dokumentáció, Martonvásár- Orbánhegy 1954. [MNM.Rég.Ad.: 104.M.II., Ltsz.: 2487.] Fejér megyei lelőhelyek adatai. [NyTI 2219/2003] http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/002_a_magyar_kiralyok.htm Martonvásár – Törpe Vízmű (azonosított 6. lh-re vonatkozó adatok): EOVS 219542; 629979; Hrsz. 1180, 1181 a nyilvántartásban lévő koordináták alapján a Martonvásár - Orbánhegy II. lelőhellyel átfedésben

	- Helyszíni szemle, Bánki Zsuzsanna, 1963 Helyszíni szemle, Bánki Zsuzsanna, 1965 Jelentés a Martonvásár, Törpe Vízmű helyszíni szemléről [SZIM Ltsz. 345.] Jelentés martonvásári kiszállásról 1965. [MNM.Rég.Ad.: XXVI.251/1978., Ltsz.: 11808.] Jelentés martonvásári kiszállásról 1963. [MNM.Rég.Ad.: XIV.352/1963., Ltsz.: 6862.] Fejér megyei lelőhelyek adatai. [NyTI 2219/2003]
Megjegyzés	EOV 219975; 629794 Hrsz. 144/2, 145/2, 145/3 + 122-172; 0172/1-2; 0212; 1166-1216; 1220-1221; 2004. évi hatástanulmány 10. lh. 2009. évi hatástanulmány 1. lh Helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet!
5. Martonvásár – Petőfi utca	
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 7. lelőhely 22029
Jelleg:	- Temető általában, római kor
Körülmény:	1976-ban római sírkő töredékei kerültek elő a kertben. Helyszíni szemle - Fülöp Gy. <i>Martonvásár, Petőfi u. 7.</i> Ifj. Gibicz János kertjében szántáskor római kori sírkő töredékei kerültek felszínre. A II. századra keltezhető temető a Gorsium—Aquincum közötti út keleti oldalán, egy kisebb dombháton fekszik. Antoni J. Alba Regia 1976, 364
Irodalom, forrás:	Jelentés a Martonvásár, Petőfi u. helyszíni szemléről 1976. [SZIM Ltsz. 1601., 4215/87.] Jelentés a Martonvásár, Petőfi u. helyszíni szemléről 1977. [SZIM Ltsz. 4398/87.] Fülöp Gyula jelentése

Megjegyzés	EOV 219374; 630866	
	Hrsz. 809/1, 809/2-817, 759-766	
6.		
Martonvásár – Vörösmarty utca 2-3.		
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 8. lelőhely	22030
Jelleg:	- bronzkor - halomsíros kultúra - Temető általában, középkor	
Körülmény:	Utcai vízvezeték ásása közben 1964-ben őskori kerámia és középkori sírok kerültek elő. Ásatás, F. Petres Éva, 1964 1967-ben az alábbi tárgyak kerültek a Szent István király Múzeumba: Martonvásár, Vörösmarty u. 3. sz-ból: ovális tál, két hegyesedő véggel, egyik hosszoldalán füllel és hármass csücskű peremmel, valamint díszíttelen edénytöredékek kerültek be (Alba Regia 1969, 151. o.) (Köszegi 1988, 18).	
Irodalom, forrás:	Ásatási dokumentáció a Martonvásár, Vörösmarty u. ásatásról 1964. [SZIM Ltsz. 346.] Jelentés martonvásári leletmentésről 1964. [MNM.Rég.Ad.: XV.241/1964., Ltsz.: 7173.] Fejér megyei lelőhelyek adatai. [NyTI 2219/2003]	
Megjegyzés	EOV 218550; 630014 Hrsz. 501-520 Lechner L. Tudásközpont nyilvántartásában kis kiterjedéssel, 2004. évi rendezési terv térképlapja 3. lh. alapján jelölve, a 2010. évi tervdokumentációból hiányzik	
7.		
Martonvásár – Balatoni műút, Orbán-hegy I.		
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 9. lelőhely	39123
Jelleg:	- Temető, bronzkor	
Körülmény:	Az autópálya építésekor a szőlőhegyi bevágásban	

	bronzkori urnát találtak. Helyszíni szemle, Bánki Zsuzsanna, 1965
<i>Irodalom, forrás:</i>	Jelentés martonvásári kiszállásról 1965. [MNM.Rég.Ad.: XXVI.252/1978.] Fejér megyei lelőhelyek adatai. [NyTI 2219/2003]
<i>Megjegyzés</i>	EOV 220382; 629085 Hrsz. 3050-3070; 3250-3270 2004. évi rendezési terv térképlapja 9. lh. alapján jelölve, a 2010. évi tervdokumentációból hiányzik
8. Martonvásár – Muránszki-féle vágóhíd és környéke	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	mint Martonvásár azonosított 10. lelőhely 70071
<i>Jelleg:</i>	- Telepnyom (felszíni), bronzkor-késő bronzkor - Telepnyom (felszíni), vaskor-kora vaskor - Telepnyom (felszíni), kelta - Telepnyom (felszíni), épület római kor
<i>Körülmény:</i>	egykori Tsz-telep (ma vágóhíd és húsüzem) és az azt keletről és délről határoló nagyrészt szántott területen nagymennyiségű bronzkori és római kerámiatöredék figyelhető meg a felszínen. A kiemelkedésen álló víztoronytól délre néhány méterre illegális bányagödrökben római kőépület alapfal maradványai Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1997-ben Helyszíni szemle, Takács Károly, 2009 A lelőhely Tsz-telep területére eső része az itt folyt építkezések következtében erősen károsodott. A többi részen a mezőgazdasági művelés jelenleg is rongálja a régészeti jelenségeket.
<i>Irodalom, forrás:</i>	Jelentés terepbejárásról, Martonvásár 2009. [KÖH 600/3799/2009] Jelentés helyszíni szemléről, Martonvásár, 2009. [KÖH 600/3267/2009]
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218175; 631142 Hrsz. 0246/8, 0246/10, 0246/11, 0246/12, 0246/13, 0251, 498/60, 498/61, 498/62, 0245 - helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet

9.		
Martonvásár – Orbán-hegy III., Szőlőhegy		
KÖH azonosító szám:	mint Martonvásár azonosított 11. lelőhely	70073
Jelleg:	- Telepnyom (felszíni), késő középkor,	
Körülmény:	Helyszíni szemle, Takács Károly, 2009 A Szent László-víz keleti oldalán, a Szőlőhegy lábánál, egy keskeny parcellán terepbejárás során késő középkori kerámiatöredékeket találtak 2009-ben. A lelőhely kiterjedését a környező, gabonával fedett területek miatt nem lehetett pontosítani.	
Irodalom, forrás:	Jelentés terepbejárásról, Martonvásár 2009. [KÖH 600/3799/2009] Jelentés helyszíni szemléről, Martonvásár, 2009. [KÖH 600/3267/2009]	
Megjegyzés	EOV 221151; 628406 Hrsz. 3355, 3356, 3357, 3358, 3359, 3360, 3361, 3362, 3363, 3364, 0171, 3365, 3366, 3367, 3368.	
10.		
Martonvásár – Brunszvik u. (korábban Micsurin u.); Kastélypark, Malom u., Kodály u.		
KÖH azonosító szám:		
Jelleg:	- Telepnyom (felszíni), bronzkor	
Körülmény:	1964-ben utcai vízvezeték ásása közben a vasútállomástól DK-re 150 méterre bronzkori kerámia töredékeket találtak. Bánki Zsuzsanna bejárása 1964. A kastélypark DK-i negyedében és az azzal határos Malom és Kodály u. közterületén, a felszínen nagy mennyiségű bronzkori kerámiatöredék figyelhető meg, mely nagy kiterjedésű bronzkori telepre utal. Forrás: Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1995.	
Irodalom, forrás:	2004. évi rendezési terv 12. lelőhely, 2010. rendezési terv 4. lh.	

<i>Megjegyzés</i>	EOV 218900; 630200 Hrsz. 176-185; 196-203, 216-218 A 12. lelőhelyen megfigyelt bronzkori urnasírok valószínűleg ehhez a telephez tartoznak. a 11. lelőhely közelében, de a Szent László víz másik - keleti oldalán (esetleg 18. században kialakított új meder által átvágott egy lelőhely?)
11. Martonvásár –Sporttelep	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- bronzkori telep
<i>Körülmény:</i>	Kábelfektetés során bronzkori kerámiatöredékeket figyeltek meg a Sporttelepnél 1997-ben, a 10. lelőhely közelében, de a Szent László víz másik - nyugati oldalán
<i>Irodalom, forrás:</i>	SZIKM RA 1601.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218550; 629900 Hrsz. 220-250, 274 2004-ben 11. lh-ként 2010. évi rendezési tervben 3. lh
12. Martonvásár – Dózsa Gy. u. 5.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- temető - bronzkor
<i>Körülmény:</i>	Jankovics József telkén 1927-ben több bronzkori urnát találtak. A lelőhely utólagosan a Dózsa Gy. út 5. sz. alatti telek udvarával azonosítható. Marosi Arnold helyszíni szemléje.
<i>Irodalom, forrás:</i>	SZIKM RA 1601.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 219050; 630250

	Hrsz. 1064-1072. 2004-ben 7. lelőhely 2010. évi rendezési tervben 3. lh A temető összefüggésben lehet a 10. lelőhely településével
13. Martonvásár – Vásártéri-dűlő I.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- telepnyom, őskor
<i>Körülmény:</i>	A szántóterület É-i sarkában, a Jókai M. u. tengelyétől DK-re 220 méterre és a Damijanich u. DK irányú folytatását képező dűlőúttól DNy-ra 200 méterre, 30x30 méteres területen őskori kerámiatöredékek figyelhetők meg a felszínen. Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1997.
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 15. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 219380; 631650 Hrsz. 0259/24
14. Martonvásár – Vásártéri-dűlő II.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- telepnyom, épület - római
<i>Körülmény:</i>	A 0259/12 hrsz. szántóterület Ny-i sarkában valamint a Jókai u. 22., 24. és 26. számú lakóingatlanok területén római kerámiatöredékek, tegulatöredékek és kötörmelék borítja a felszínt. A lelőhely a Jókai utcát itt keresztező csatorna ÉK-i partján levő markáns kiemelkedésen terül el É-D irányban 100 méter hosszan, 50 méter szélességben. Kiterjedése É-i irányban a beépítés miatt nem meghatározható. Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1997.
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 16. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218850; 631050

	Hrsz. 0259/12-14; 531-536 helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet
15. Martonvásár – Vásártéri-dűlő III.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- telepnyom - római
<i>Körülmény:</i>	A 0259/14. hrsz. szántóterület DK-i harmadában a felszínen 40x40 méteres területen római kerámiatöredékek jelzik a lelőhelyet, mely a Karinthy u. vonalának képzeletbeli DK-i irányba történő meghosszabbításában, a Jókai u. tengelyétől DK-re 400 méterre, a Martonvásár – Ercsi műúttól ÉK-re 400 méterre található. Miklós Gergely P.helyszíni megfigyelése, 1997.
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 17. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218780; 631450 Hrsz. 0259/14
16. Martonvásár – Vásártéri-dűlő IV.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- telepnyom - középkor
<i>Körülmény:</i>	A 0259/14 hrsz. szántóterület DK-i harmadában, a felszínen található középkori kerámiatöredékek kisméretű középkori telepet mutatnak. A lelőhely É-D irányú tengelye 150 m, szélessége 50 m. A lelőhely középpontja a Jókai u. tengelyétől DK-re 320 méterre, a Martonvásár – Ercsi úttól ÉK-re 320 méterre található. Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1997
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 18. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218750; 631200 Hrsz. 0259/14
17. Martonvásár – Vásártéri-dűlő V.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	

<i>Jelleg:</i>	- telepnyom - római kor
<i>Körülmény:</i>	A 0259/14-17 hrsz. szántók DNy-i szélén valamint a 0259/2 hrsz. ipari üzem területén, a szántóterületet itt Ny-ról határoló csatorna K-i partján húzódik végig a római lelőhely, melyet a felszínen kerámiatöredékek jeleznek. Az ÉÉNy-DDK irányú enyhén meghajló tengelyű lelőhely az ipari területet ÉNy-ról határoló kerítéstől É-i irányba 350 méter hosszú, 80-60 méter széles kiterjedésű. Északi végében jól kivehető egy római kőház elszíneződésének nyoma, a felszínen intenzív leletanyaggal, sok tegulatöredékkel és sűrű kötörmelékkel. A lelőhely déli kiterjedése a beépítettség miatt nem határozható meg pontosan, de eléri a Martonvásár – Ercsi műutat. Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1997-ben
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 19. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218500; 631250 Hrsz. 0259/14-17, 0259/2 helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet
18.	
Martonvásár – Vásártéri-dűlő VI.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- telepnyom - őskor - telepnyom - népvándorláskor
<i>Körülmény:</i>	1997-ben Miklós Gergely P. a 0259/15-16. hrsz. szántó DNy-i negyedében, 30x30 méteres területen őskori kerámiatöredékeket gyűjtött. A lelőhely központja a közeli ipari szövetkezet (Hrsz.: 0259/2) kerítésének É-i sarkától ÉNy-ra 100 méterre, a Martonvásár – Ercsi műúttól ÉK-re 200 méterre fekszik. Ugyanekkor a 0259/17-18 hrsz. szántó DNy-i harmadában, egy K-Ny-i irányú dombnyúlvány Ny-i végének tetején és annak É-i lejtőjén őskori, Ny-i lejtőjén népvándorláskori kerámiatöredékeket gyűjtött 100x100 méter területen. A 2014. tavaszán tett bejárás során szórványos leletanyag alapján a korábban leírt és tervlapokon külön jelölt lelőhelyek összefüggnek.
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 20-21. lh.
<i>Megjegyzés</i>	EOV218450; 631650 Hrsz. 0259/15-21
19.	

Martonvásár – Vásártéri-dűlő VII.	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	<i>telepnyom</i> - neolitikum (DVK), <i>telepnyom</i> - bronzkor, <i>telepnyom</i> - római, <i>telepnyom</i> - középkor.
<i>Körülmény:</i>	A Ráckeresztúr – Szentlászló puszta határán felállított Szentháromság szobrot körbevevő, és főként attól ÉK-re elhelyezkedő több korszak által lakott lelőhely. A felszínen látható leletanyag alapján megállapítható, Martonvásár – Ercsi műút mindkét oldalára kiterjed, részben Martonvásár közigazgatási területén fekvő lelőhely. Pontos kiterjedését nem ismerjük. Nádorfi Gabriella terepbejárása; Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1995.)
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 22 lh.; Kustár R. terepbejárása 2014.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 217950; 631900 Hrsz. 0259/46, 48-52 Kiterjedhet a Ráckeresztúr felé, az út keleti oldalán kijelölt kereskedelmi szolgáltató terület déli részére
20.	
Martonvásár – Hosszúréti-dűlő	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	- <i>telepnyom</i> - bronzkor
<i>Körülmény:</i>	A nagy kiterjedésű lelőhely a Szent László vizének Ny-i partján található dombon terül el. Tengelye ÉÉK-DDK irányú, 450 méter hosszú, szélessége az É-i negyedében 40-50, máshol 100-140 méter. A tengely É-i végpontja a vízmű Béke utcai kútjától D-re 60 méterre, a Szent László vizétől 120 méterre található. A tengely déli végpontján ez utóbbi távolság 230 méter. Miklós Gergely P. helyszíni megfigyelése, 1996.
<i>Irodalom, forrás:</i>	2004. évi rendezési terv 23. lh; 2010. évi rendezési tervben mint 6. lh; Kustár R. terepbejárása 2014.
<i>Megjegyzés</i>	EOV 218200; 630650 Hrsz. 0243/7-10, 17-20, 0243/31-32

Azonosítatlan lelőhelyek

Martonvásár azonosítatlan 1. lelőhely	
Martonvásár – Szt.László puszta	
KÖH azonosító szám:	22031,22033
Jelleg:	Sírkő, római kor Szórványlelet, római kor
Körülmény:	ismeretlen
Irodalom, forrás:	„1. The piece inv. no. 1323 in the István Király Museum at Székesfehérvár (Pl. XLII, 1), an embossed earthen disk of grey material with black polish, applied to a vessel, was uncovered at <i>Szentlászlópuszta</i>, belonging to the village <i>Martanvásár</i>, in 1910. Its diameter is 8.7 cm, its thickness 1.5 cm. The reverse of the medallion is concave, having horizontal flanges, produced by the fingers in course of rotation. On the obverse we see a cock, surrounded by a border of single pearls, raising its head, with one palm branch each in its front and back. The shaping of the animal reveals a bent to stylizing, while the decorative portrayal of the tail-feathers and the wings, together with delineation of the neck and the head, reflect an artful ornamental ability. " forrás: Jelentés a Martonvásár, Marosi Arnold jegyzetei - <i>Jelentés a Martonvásár, Marosi Arnold jegyzetei [SZIM Ltsz. 5116/88.]</i> Edit B. Thomas: Medallion Applications on Pannonian Vessels (sassanid Decorative Elements in Pannonian Pottery). Alba Regia 1960
Megjegyzés	Azonosítatlan lelőhely
Martonvásár azonosítatlan 2. lelőhely	
Martonvásár – ismeretlen	
KÖH azonosító szám:	22032
Jelleg:	- Bizonytalan jellegű lelet - római kor
Körülmény:	ismeretlen
Irodalom, forrás:	forrás: Jelentés a Martonvásár, Marosi Arnold jegyzetei - <i>Jelentés a Martonvásár, Marosi Arnold jegyzetei [SZIM Ltsz.</i>

	5116/88.]
Megjegyzés	Azonosítatlan lelőhely
Martonvásár azonosítatlan 3. lelőhely	
Martonvásár – ismeretlen	
KÖH azonosító szám:	
Jelleg:	- sírkő - római kor
Körülmény:	Septimus Valentinus sírköve a XVIII. század első felétől a kastély udvarán állt. Marosi Arnold 1924-ben, mint a székesfehérvári múzeumban látható leletet írja le. További hivatkozás: Arch. Ért. 1890. 319. „Római sírkő a gr. Brunswick-féle kastély mögötti kertben”- hivatkozza Forster Gy. Fejér vármegye műemlékei 1905, 302. o.
Irodalom, forrás:	2004. évi rendezési terv
Megjegyzés	Azonosítatlan lelőhely
Martonvásár azonosítatlan 4. lelőhely	
Martonvásár – Ercsibe vezető út mentén	
KÖH azonosító szám:	
Jelleg:	- épület- római kor - temető - ismeretlen kor
Körülmény:	Vogl Márton földjén a romok között koponyát, téglatöredéket s Valens rézpénzt találtak 1858-ban, melyeket Rosty Zsigmond a Magyar Nemzeti Múzeumnak adott át.
Irodalom, forrás:	2004. évi rendezési terv 13. lh.
Megjegyzés	Azonosítatlan lelőhely, amely talán összefügg a Martonvásár 8. esetleg 17. lelőhellyel
Martonvásár azonosítatlan 5. lelőhely	
Martonvásár – Ercsibe vezető út mentén	
KÖH azonosító szám:	
Jelleg:	- kő- római kor?

<i>Körülmény:</i>	„Martonvásár és Ráczkeresztúr között, attól félórára az úttól 50 öltre 3 öl magas három oldalon felírással emlékkő."
<i>Irodalom, forrás:</i>	Rómer-hagy. XVI. sz. cs. M. Biz. - hivatkozta Forster Gy. Fejér vármegye műemlékei 1905, 302. o.
<i>Megjegyzés</i>	Azonosítatlan lelőhely, amely talán összefügg a Martonvásár 8. esetleg 17. lelőhellyel
Martonvásár azonosítatlan 6. lelőhely	
Martonvásár – Római út	
<i>KÖH azonosító szám:</i>	
<i>Jelleg:</i>	Gorsium—Aquincum közötti út
<i>Körülmény:</i>	A településen vezetett át a római korban az Gorsium—Aquincum közötti út, nyomvonalát kijelölik a Martonvásár 8, 17, 14, 5 és 4. lelőhelyek
<i>Irodalom, forrás:</i>	
<i>Megjegyzés</i>	Talán ezt az utat használhatták a középkorban is.

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

2. MELLÉKLET

RÉGÉSZETI LELOHELYEK

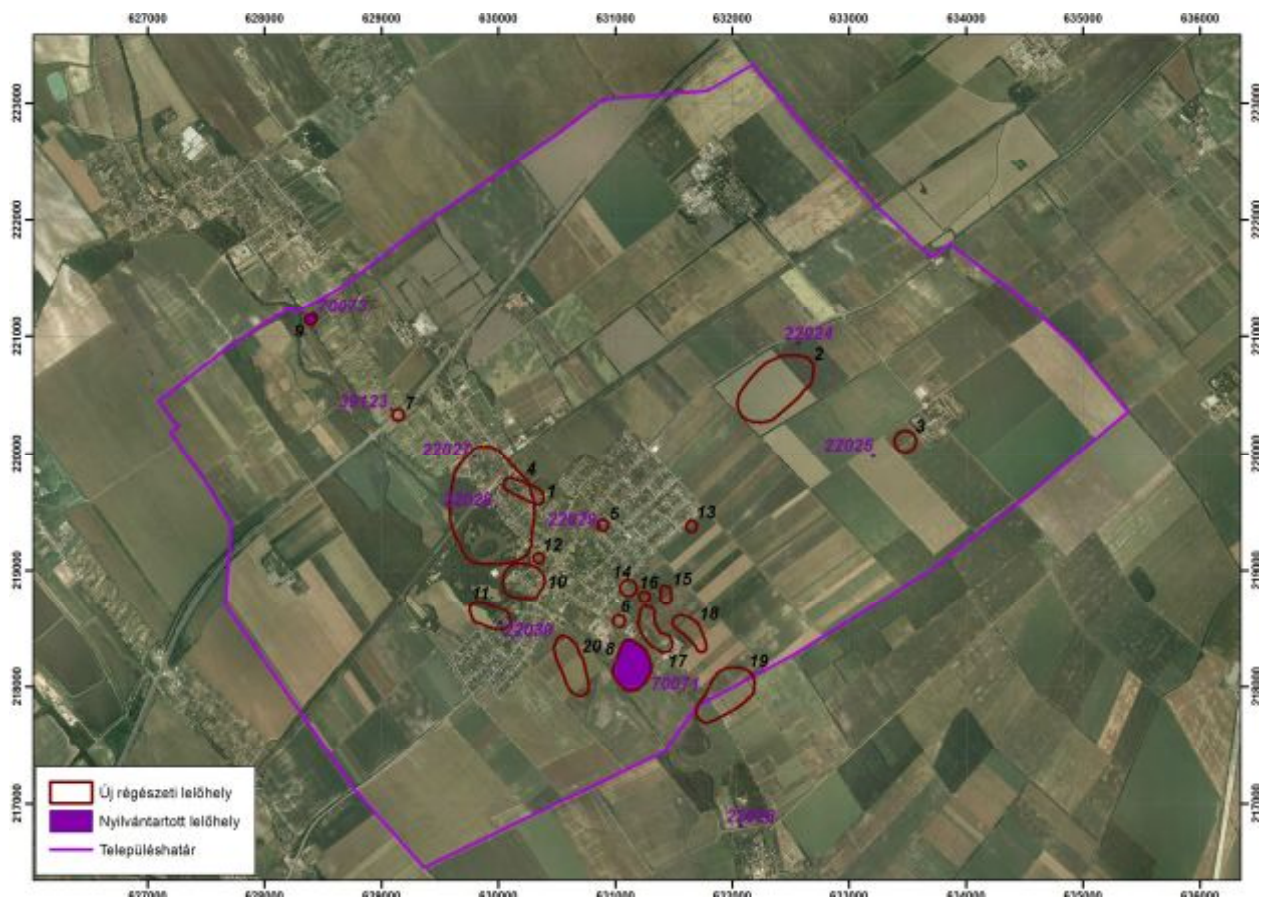
MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

TÉRKÉPDOKUMENTÁCIÓ

1. Ismert régészeti lelőhelyek Martonvásár igazgatási területén - EOY térképlapon

2. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű területek Martonvásár igazgatási területén - Google fotón

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

3. MELLÉKLET

FEJLESZTÉSI ÉS RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

TEREPI FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

Martonvásár - Kismartonpuszta - 2. lh.

Martonvásár - Vásártér I - 13. lh. - délről fotózva

Martonvásár - Kismartonpuszta - 3. lh.

Martonvásár - Vásártér II - 14. lh. - délről fotózva

Martonvásár - előtérben 18. lh, háttérben
Muránszki-féle vágóhíd és víztorony - 8. lh.

Martonvásár - Vásártér II - 14. lh. - délkeletről
fotózva

Martonvásár - Vásártéri dűlő V - 17. lh

Martonvásár - Vásártéri dűlő VII - 19. lh

Martonvásár - Vásártéri dűlő V - 17. lh

Martonvásár Hosszúrét - 20. lh. északi vége

Martonvásár - Vásártéri dűlő VI - 18. lh.

Martonvásár - Kismarton fejlesztési terület

Gksz Erdőhát felé

Gip a Tordas felé vezető út mentén

Gksz Erdőhát felé

Gip a Tordas felé vezető út mentén

Gip a Tordas felé vezető út mentén

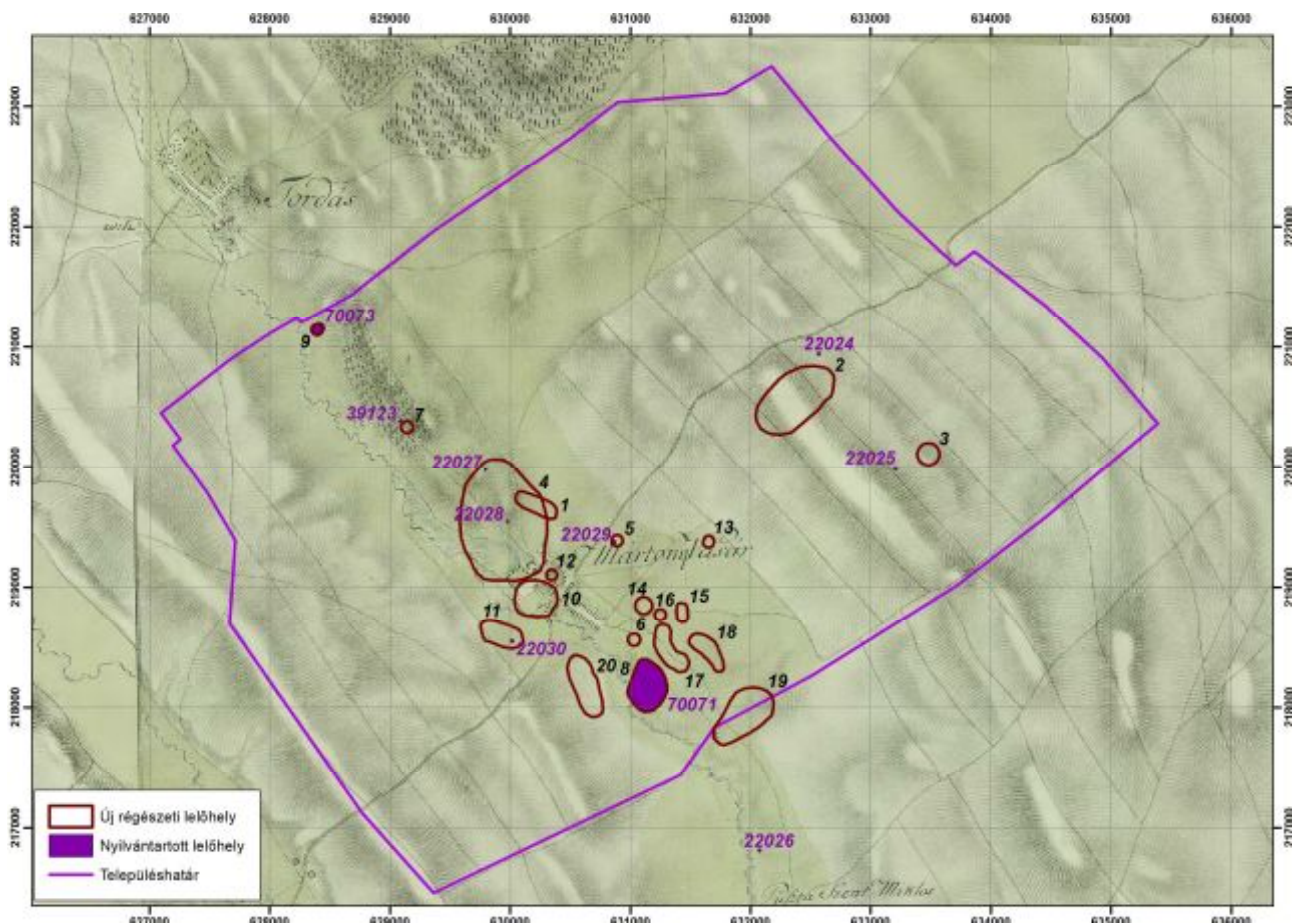
Gksz a vasúttól délre

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

4. MELLÉKLET

RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLETEK
MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

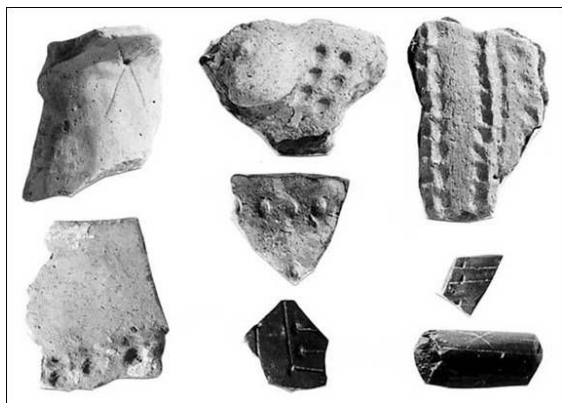
ARCHÍV TÉRKÉPEK

1. Ismert régészeti lelőhelyek Martonvásár igazgatási területén – 1. katonai felmérés térképlapján

5. MELLÉKLET

ISMERT RÉGÉSZETI LELETANYAG
MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN
KÉP- ÉS FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

A vonaldíszes kultúra leletei Martonvásár határából.
Martonvásár 19.lh?

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/002_a_magyar_kiralyok.htm

Római pénzek Martonvásár határából. Forrás:

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/002_a_magyar_kiralyok.htm

Középkori leletek Martonvásár határából. Forrás:

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/002_a_magyar_kiralyok.htm

Árpád-kori pénzek Martonvásár határából. Forrás:

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Martonvasar/pages/002_a_magyar_kiralyok.htm

Martonvásár - Kismartonpuszta - 2. lh. -terepbejárási leletanyag

Martonvásár 14. lh - terepbejárási leletanyag

faragott kőlap - Martonvásár 14. lh

Martonvásár 15. lh. - terepbejárási leletanyag

faragott kőlap - Martonvásár 14. lh - oldalnézet

bronztárgy - Martonvásár 15. lh.

Martonvásár 17. lh. - terepbejárási leletanyag

Martonvásár 18. lh.- terepbejárási leletanyag

Martonvásár Hosszúréti dűlő - 20. lh - terepbejárási leletanyag

Martonvásár 19. lh.- terepbejárási leletanyag

Martonvásár 18. lh. - - terepbejárási leletanyag

Martonvásár Hosszúréti dűlő - 20. lh - terepbejárási leletanyag

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

6. MELLÉKLET

ISMERT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK MARTONVÁSÁR BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

Sorszám	Település	Helynév	Központi azonosító	Nyilvántartásban szereplő/ védelemre javasolt Hrsz	Megjegyzés
1	Martonvásár	Gyermekotthon	21667	1190-1240	A központi nyilvántartásban korábban azonosítatlan lelőhelyként szerepelt, szórványos adatok alapján nagyobb, de ismeretlen kiterjedésű lelőhely, mely érintheti az 1715-1760 Hrsz területén tervezett GKSz területét - javaslat: régészeti felügyelet, adott esetben megelőző feltárás
2	Martonvásár	Kismartonpuszta	22024	038/6	pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb, - változtatással nem érintett terület
3	Martonvásár	Kismartonpuszta II.	22025	017, 023	pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb - változtatással nem érintett terület
4	Martonvásár	Belterület, Orbánhegy II.	22027 22028	a Dréher u. – Bajcsy-Zsilinszky u./ Hunyadi u. – Kinizsi u. és annak Ny-i irányban meghosszabbított vonala – a kastélypark tavát tápláló csatorna által határolt területen	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, a vasúttól északra középkori templom körüli temető, keleten részben átfedésben a Martonvásár 1. lelőhellyel. - változtatással nem érintett terület <u>helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni</u>

					<u>lehet!</u>
5	Martonvásár	Petőfi u.	22029	809/1, 809/2-817, 759-766	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen - a Gorsium—Aquincum közötti út keleti oldalán - változtatással nem érintett terület
6	Martonvásár	Vörösmarty utca 2-3.	22030	501-520	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb - változtatással nem érintett terület
7	Martonvásár	Balatoni műút, Orbán-hegy I.	39123	3050-3070; 3250-3270	Beépítéssel erősen bolygatott, urnatemető, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb - változtatással nem érintett terület
8	Martonvásár	Muránszki-féle vágóhíd és környéke	70071	0246/8, 0246/10, 0246/11, 0246/12, 0246/13, 0251, 498/60, 498/61, 498/62, 0245	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb, lelet előkerülésekor hatályos jogszabályok szerint kell eljárni, <u>- helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet!</u>
9	Martonvásár	Orbán-hegy III., Szőlőhegy	70073	3355, 3356, 3357, 3358, 3359, 3360, 3361, 3362, 3363, 3364, 0171, 3365, 3366, 3367, 3368.	pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb
10	Martonvásár	Kastélypark, Malom u., Kodály u.	Lelőhelybej.	176-185; 196-203, 216-218	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb, a 11. lelőhely közelében, de a Szent László víz másik - keleti oldalán
11	Martonvásár	Sporttelep	Lelőhelybej.	220-250, 274	Beépítéssel erősen bolygatott, a 10. lelőhely közelében, de a Szent László víz másik - nyugati oldalán
12	Martonvásár	Dózsa Gy. u. 5.	Lelőhelybej.	1064-1072	Beépítéssel erősen bolygatott, pontos lelőhelykiterjedés

					ismeretlen, régészeti érdekű terület nagyobb
13	Martonvásár	Vásártéri-dűlő I.	Lelőhelybej.	0259/24	- változtatással nem érintett terület
14	Martonvásár	Vásártéri-dűlő II.	Lelőhelybej.	0259/12-14; 531-536	- fejlesztési terület - a Kossuth Lajos tér déli részének folytatásában kijelölt lakóterület, <u>Javaslat: megelőző feltárás</u> <u>helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet!</u>
15	Martonvásár	Vásártéri-dűlő III.	Lelőhelybej.	0259/14	- változtatással nem érintett terület
16	Martonvásár	Vásártéri-dűlő IV.	Lelőhelybej.	0259/14	- változtatással nem érintett terület
17	Martonvásár	Vásártéri-dűlő V.	Lelőhelybej.	0259/14-17, 0259/2	- fejlesztési terület - az Ercsi felé vezető út mentén kijelölt Gksz, <u>Javaslat: megelőző feltárás</u> <u>helyben megőrzendő épített emlék előkerülésével is számolni lehet!</u>
18	Martonvásár	Vásártéri-dűlő VI.	Lelőhelybej.	0259/15-21	- változtatással nem érintett terület
19	Martonvásár	Vásártéri-dűlő VII.	Lelőhelybej.	0259/46, 48-52	Kiterjedhet az Ercsi felé vezető út mentén kijelölt Gksz fejlesztési területre, <u>Javaslat: közművesítéskor régészeti szakfelügyelet javasolt</u>
20	Martonvásár	Hosszúréti-dűlő	Lelőhelybej.	0243/7-10, 17-20, 0243/31-32	Beépítésre szánt terület, építési szándék esetén <u>Javaslat: megelőző régészeti feltárás</u>

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

7. MELLÉKLET

MARTONVÁSÁR TERÜLETRENDEZÉSI TERV

TERÜLETHASZNÁLATI VÁLTOZÁSOK RÉGÉSZETI ÉRDEKELTSÉGE

Területhasználat	Kiterjedés (ha)	Régészeti érdekelttség	javaslat	megjegyzés	Érintett helyrajzi sz.
Új beépítésre szánt terület					
Kismarton mellett ipari terület	3,2	Nem ismert	-	Nagyberuházás esetén ERD	
a 7. sz. főút mellett kereskedelmi szolgáltató terület		Nem ismert			
Szent László-pataktól nyugatra található majorság mellett kereskedelmi szolgáltató terület		Nem ismert			
az autópálya-csomópont mellett ipari terület		Nem ismert			
Ráckeresztúr felé kereskedelmi szolgáltató terület		Martonvásár 18 -19. lh-ek közelsége miatt régészeti érdekű terület	Földmunkáknál szakfelügyelet	Lelőhelyek pontosabb kiterjedése nem ismert	

a Kossuth Lajos tér északi részén és déli részének folytatásában		Martonvásár 14. lh	Megelőző feltárás	Akár helyben megőrzendő épített elem is előkerülhet!!!	
a Rózsa utcában lke		Martonvásár 4. lh.	Megelőző feltárás	Templom körüli temető és telepjelenségek	
Kinizsi utca és a vasút közötti zöldterület északi részén kertvárosias lakóterület		Martonvásár 4. lh.	Megelőző feltárás	Templom körüli temető és telepjelenségek	
a Bajcsy-Zsilinszky utca 1. sz. mögötti telek		Martonvásár 1. és 4. lh.	Megelőző feltárás	Avar temető és telepjelenségek	
a Beethoven Általános Iskola nyugati oldalán településközpont terület		Martonvásár 12. lh közelsége miatt régészeti érdekű terület	Földmunkáknál szakfelügyelet	Lelőhelyek pontosabb kiterjedése nem ismert - Urnasíros temető?	
a benzinkút mögötti erdősáv helyén és a mellette lévő mezőgazdasági területen		Martonvásár 1. lh közelsége miatt régészeti érdekű terület	Földmunkáknál szakfelügyelet	Lelőhelyek pontosabb kiterjedése nem ismert - Avar temető?	